

Hajdúsági Tükör

9. évfolyam 4. szám

2016. december 20.

Kulturális és közéleti magazin

450 Ft

A tartalomból:

Polgármesteri köszöntő	2	Interjú Balogh Somával	8
Jerzy Paruszewski – Hűséges folyók.	3	I. Lipót császár és a hajdúvárosok.	12
A Lengyel Himnusz.	4	A világ leggyorsabb kezű zongoraművésze.	16
Akikkel nem kellett elszámolni	5	Kovács Ágnes fotókiállítása	19

Polgármesteri köszöntő

Tisztelt Olvasó!

Szeretettel köszöntöm a Hajdúsági Tükör karácsonyi számában. Lapunk kilenc éve, lassan egy évtizede van jelen a Hajdúság és a magyar kultúra életében. Nem könnyű időszakban indultunk el, hiszen akkoriban a gazdasági világválság mellett hazánk is pénzügyi és szellemi mélyponton volt.

Ma egy fejlődő, szépülő országban élünk, amely kezdi visszazerezni egykori helyét az európai nemzetek sorában. Ezen nemzetek egy része ugyanakkor elvesztette gyökereit, régi értékeit, s mivel Európa vezető hatalmairól van szó, így egész földrészünk szenved az ő hibás gondolataiktól.

Ha visszatérnének eredeti hitvallásukhoz, talán ismét jó irányba mennének dolgaink. Azok a nemzetek, közösségek fognak fennmaradni, akik mai zűrzavaros világunkban is meg tudták őrizni saját arcukat. Természetesen a fejlődésnek nem szabad ellenállni, azonban az nem állhat a múlt tagadásából, a hagyományos értékek elutasításából. A múlt, a gyökerek egyoldalú elutasítása önmagában még nem fejlődés, nem előrelépés, ahogyan az azokhoz való görcsös ragaszkodás sem vezet sehová.

Most karácsony jön, ünnepeljük együtt Jézust, az újjászületést. Ne legyen lelkiismeret-furdalásunk: senkit sem sértünk azzal, hogy saját szokásaink szerint élünk, saját ünnepeinket megüljük. Mi sem sérelmezzük azt, ha más népek, más kultúrák ugyanezt teszik. Legyünk büszkéek eredményeinkre, értékeinkre, és fogadjuk el a másokét is! Ez élteti évszázadok óta a világot és Európát egyaránt. Nem kell új dolgokat kitalálni, csupán a korábbi, jól bevált „receptet” kell elővenni. Ha ezt belátja kontinensünk vezetése, sokkal szebb és normálisabb jövő áll előttünk, mint ami jelenleg felsejlik.

Weöres Sándor soraival kívánok boldog ünnepeket valamennyi olvasónknak és szerzőnknek.

*Köszöntlek, karácsony
Fagy-csillagos éje,
Megdermedt napkelte,
Szürke madár röpte,
Új esztendő közelsége
Mikulás hónapja.*

Hajdúböszörmény, 2016 karácsonyán

Kiss Attila
polgármester

*Kellemes Karácsonyi Ünnepeket
és Boldog Új Évet kíván
a Hajdúsági Tükör
szerkesztőbizottsága!*

Hajdúsági Tükör

Kulturális és közéleti magazin. Kiadja: Szabadhajdú Közművelődési Média és Rendezvényszervező Nonprofit Kft.

Felelős kiadó: Dr. Szarvas-Szabó Katalin. Szerkeszti a Szerkesztőbizottság. Elnöke: dr. Varga Gyula. ISSN 2060-4173.

Fotók: Horváth Tamás • Szerkesztőség elérhetősége: telefonszáma: (52) 561-400, levélcíme: 4220 Hajdúböszörmény, Bocskai tér 4.

Vegeter terjesztésű. Megvásárolható: Hajdúböszörmény, Sillye Gábor Művelődési Központ, Tourinform Iroda.

Nyomdai munkák: Center-Print Nyomda Kft. • Felelős vezető: Szabó Sándor.

Jerzy Paruszewski

Hűséges folyók - Wierne rzeki

Kanyarog a Tisza a magyar alföldön át,
 Világos és fénylő, akár a Nyemen...
 Úsznak a hajók új határokon át
 Zászlók lengnek rajtuk, de mind idegen...
 A Tisza valamit most magyarul suttog,
 És én mégis mindent, mindent értek,
 Mert a lengyel jaja ott a Nyemen partján
 Ugyanaz és mindig ugyanaz a vétek. –
 Idegen szívűek ezt sohasem értik:
 A nép itt maradt, míg elshant az állam.
 A folyók a maradók nyelveit beszélk...
 Nem könnyű európeérnek lenni Európában!

Plynie Cisa przez węgierskie ziemie,
 Jasna rzeka, świetlista jak Niemen...
 Suną statki przez granic bariery,
 Niemadziarskie podnoszą bandery...
 Cisa szemrze coś do mnie w zadumie,
 Po węgiersku - i wszystko rozumiem,
 Bo podobne dzieje polskiej biedy
 Usłyszałem nad Niemnem, już kiedyś.
 Nie do wiary, a ponoć rzecz prosta:
 Państwo poszło, lecz naród pozostał,
 Rzeki szumią miejscowych językiem...
 Oj, niełatwo być Europejczykiem!

Jerzy Paruszewski 1958. július 4-én született Varsóban, s ahhoz a költő-generációhoz tartozik, aki rendkívül sokoldalú: nem csak lírai költészetével, hanem satirikus írásaival is felhívta a figyelmet, s maga is kulturális animátor, televízió alapító, politikus és a Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie munkatársa, kötetek szerkesztője, regionális és országos lapok munkatársa, tudományos, művészeti szervezetek elnöke.. Költészete népszerű Romániában, Szerbiában, Oroszországban, Lettországon, Bulgáriában, Magyarországon, számos műve angol nyelven is megjelent, Nagy-Britanniában. Mind Żyrardowban, mind Lengyelországban elismert költő és közéleti ember, amelyet kitüntetései (Arany ŻYRybki; Wojciech Jasinski Elnöki Érem, stb.) igazolnak. Lengyel és magyar nyelvű kötetét a Historiae Óbecsei Hagyományörző és Történeti társulat jelentette meg 2012-ben. Verseit Csisztay Gizella és Mandics György fordította magyarra. A „Hű folyók” 12 soros verse a lengyel – magyar nép közös sorsára, fájdalmára és kölcsönös megértésére utal. Mindkét nép lelke ugyanarra a szóra rezdül, s az ősi két folyó mellett a folytonosság képviselői.

A 2016-ban megjelent lengyel-magyar anyagokat Dr. Sári Mihály gondozta és szerkesztette.

Jan Henryk Dabrowski – Mazurek Dąbrowskiego

A Lengyel Himnusz

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz...

Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

Marsz, marsz...

Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany —
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.

Marsz, marsz...

Nincs még veszve Lengyelország,
Míg mi meg nem haltunk,
Hogyha földünk elrabolták,
Visszaszerzi kardunk.

Fel, fel Dąbrowski,
Zászlódat bontsd ki!
Ha te vagy vezérünk,
Népünkhöz elérünk.

A Wartáig, Visztuláig
Szabad lesz a lengyel,
Bonaparte álma válik
Tettre győzelmeddel.

Fel, fel...

Poznańnál Czarniecki kardja
Mindent visszaszerzett,
Így szállunk majd mi is partra,
Hogyha hív a nemzet.

Fel, fel...

Szólt a lányhoz az aggastyán
Szeme könnybe lábadt
- Figyelj, lánykám, még hallasz tán
Lengyel trombitákat.

Fel, fel...

Jan Henryk Dabrowski
Fotó: Internet

Mazurek Dąbrowskiego
Fotó: Internet

A Lengyel Himnusz szövege és dallama a „Mazurek Dąbrowskiego” –ig vezethető vissza. 1797-ben Jan Henryk Dąbrowski lengyel tábornok itáliai lengyel légiójának tisztje Józef Wybicki író és politikus írt szöveget a dallamra, amely elterjedt Lengyelországban is. A lengyelek szabadságért és a lengyel hazáért folytatott csaták elmaradhatatlan lelkesítő zenéje lett, a felkelések, forradalmak indulója. Amikor a három részre szakított Lengyelország újra egyesült 1918-ban, először énekelhették szabadon himnuszként, ám hivatalosan csak 1926-ban vált nemzeti himnusszá.

Varjasi Imre

Akikkel nem kellett elszámolni

„Többször elmondtam: jegyezzék meg, az Úristennek van humora! A Szovjetunió tíz évig mindent megtett, hogy tönkretegyen. Én mégis itt vagyok, de hol van a Szovjetunió?”
Placid-anya

A fenti idézet Oloffson Károly, (Placid-anya) bencés szerzetestől való, akit koholt vádak alapján ítélték tíz év kényszermunkára, amelyet több szovjet lágerben (GULAG) töltött le. Dolgozott fakitermelésen, varrodában, bútorgyárban. Placid-anya a környezetében lévők lelki gondozásáért nagyon sokat tett. Sokan köszönhetik megmaradásukat a római katolikus papnak. Hazatérése után csak titokban gyakorolhatta egyházi hivatását, tanítania sem lehetett. Az atya a szenvedései ellenére, sosem tört meg. Istent vetett hitével, derűjével mindig igent mondott az életre.

Fejlövés idegen kéz által

Sok százezer honfitársa sajnos a megpróbáltatásokat, a szovjet kényszermunkatáborokban nem élte túl. A II. világháborút követő években nagyon sok sérelem esett a magyar lakosságon. A nácik és nyilasok bárbar emberiség ellenes cselekedetei utána, a kommunizmus nevében is sok ezer embert gyilkoltak meg Magyarországon, és százezreknek tették tönkre életüket hazánkban. Hajdúböszörményben kezdődött mind ez a Vörös Hadsereg 1944. október 22-i katonai megszállásával és annak minden borzalmával. Asszonyokat becstelenítettek meg, a Karácsony és Láda család több tagját legyilkolták, rekviráltak, s embereket ejtettek túsul. Brutális körülmények között vesztette életét az előbb említett két család több tagja, akiket 1944. október 26-án gyilkoltak meg. Ezt az esetet egyébként csak a tragédia után négy hónappal, 1945 februárjában jegyezték be a halotti anyakönyvbe. A halál okaként „fejlövés idegen kéz által” bejegyzés olvasható. Tíz és tizenhárom hónapos csecsemőtől, a négy éves gyermeken át, szülőt, nagyszólót, rokont lőtték fejbe az Arad u. 60. szám alatti ház udvarán. A háború borzalmait közösen átélő próbáló család minden jelen lévő tagját, brutális kegyetlenséggel lemészárolták. Kilenccen haltak meg. A 10 hónapos Láda Marika, az ő 30 éves édes-

anyja Láda Gáborné (Győri Julianna), édesapja a 31 éves Láda Gábor vesztette életét. Az apa szülei a 65 éves Láda Imre és az 59 éves Láda Imréné (Balogh Mária) is ott lettek halálát. A két szülő másik gyermekét is megölték. A 33 éves Karácsony Lászlóné (Láda Mária) mellett meghalt a 14 hónapos gyermeke is Karácsony Lacika. A Láda család harmadik gyermekének (Láda Imre) 31 éves feleségét Mátyus Juliannát és gyermekét a 4 éves Láda Juliannát is megölték az Arad utcai házban.

Azoknak az asszonyoknak, leányoknak a számát, akiket a megszállók megbecstelenítettek, megbecsülni sem tudjuk. És még valami, amiről beszélni sem mertek. A gyermek apja a Vörös Hadsereg katonája volt. A gyalázat és amit elszenvedtek, a szégyen mindörökké titokban maradt.

Kis munka

A világháború poklában, amikor már ötször bombázták a várost és több mint 160 ártatlan civil áldozatot szedett az öldöklés, egy újabb exodus kezdődött. A szovjetek csak úgy találmra, „málenkij robotra” hurcolták a lakosokat. Számukat pontosan még ma sem tudjuk meghatározni. Amit a forrásokból biztosan állíthatunk, hogy 1944. október 28-a és december 31-e között 202 hajdúböszörményi lakost hurcoltak el a Gulágra. Ismerünk olyan esetet, amikor a Kék családban a két Gyula, apa és gimnazista fia nem tért vissza soha. Kékyné (Eszter néni) az akkor 15 éves Lajossal, örök életükre maguk maradtak, szeretteikről semmit nem tudhattak meg.

Az édesanya így idézte fel a történeteket: „Hiába sírtunk, könyörgöttünk, csak terelték őket kifelé puskával, kit a házból, kit az udvarból, egy szál rubában, élelem nélkül, úgy, ahogy éppen voltak: ... Vártuk reszketve, mikor engedik őket haza, de mondták az emberek, hogy nem maradtak Böszörményben, kibajtották őket a városból másfelé.”

A túsokat előbb Balmazújvárosban a Semsei-kastélyban, majd Debrecenben a Pavilon laktanyában tartották fogva, utána marhavagonokban Nagyváradra, decemberben pedig a moldáviai Benderibe, illetve Tulába és a szibériai Kolyamába szállították.

A Szovjetunió területén lévő Gulag táborok térképe 1945

Sokadmagával hurcolták el Böszörményből a debreceni Pavilon-laktanyába Varga Márton hajdúböszörményi gimnáziumi tanulót is. A fiatal diáknak azonban 1944. november 19-e hajnalán sikerült megszöknie. Ő így emlékezett vissza az eseményekre. (Szövegű közlés)

„...A majd 19 km hosszú úton úgy mentünk, mint a birkák. Az igazsághoz tartozik, hogy Kis Pál hentes és barátja – akinek a nevét nem tudom – robbanékony, vakmerő hűsz év körüli gyerekek voltak, akik a hosszú úton történő menetelés közben azt javasolták, hogy a minket kísérő nyolctíz orosz katonát le kell fegyverezni, Kovács elszedvén a puskákat, géppisztolyokat, meneküljünk a szélrózsa mindenirányába. A javaslat reális volt. 300 férfi nyolctíz katona ellen, de az idősebb férfiak – kb. 100 fő – azt mondták, hogy ne kockáztassunk semmit, mert ha valakit lelőnek közülünk, ki vállalja a felelősséget? Egyébként három nap múlva úgyis haza fogunk jönni. Az egészről nem lett semmi, pedig én is a lefegyverzés mellett voltam. Akkor döbrentünk rá – öregek és fiatalok egyaránt –, hogy hadifogolytáborban vagyunk, amikor áthaladtunk a Pavilon kapuján. A laktanya szögesdrótkerítéssel volt körülvéve, a külső kerítés kb. 3,5 a belső kb. 2,5 m magas volt, a két kerítés közötti terület felásva, begereblyézve, a négy sarkon őrtornyok géppuskákkal, közte őrbódék. Bent már az öregek siránkoztak, hogy útközben miért nem menekültünk szanaszéjjel, hiszen lehetett volna, de már akkor késő volt.

Egy szigorúan őrzött láger lakói lettünk. Nagy termekben helyeztek el bennünket, deszkából ácsolt emeletes priccseken aludtunk és kinek-kinek a zakója volt a takaró. Naponta kétszer kaptunk kb. fél liter búza-

vagy csillagfürt levest, naponta volt táborosorakozó, kvázi appel, semmilyen atrocitás nem volt, az udvaron éjjelnappal szabad mozgás volt a latrinához bármikor lehetett kimenni. Szigorúan figyelemztették a tábort, hogy a drótkerítéseket nem szabad megközelíteni, mert aki közel megy, lelővik felszólítás nélkül. Kb. három hét után, november 17. táján, szögesdrótos marhavagon-szerelvényeket toltak a Pavilon mögött levő iparvágányokra. Ezt az emeleti ablakból láttuk, és nagy pánik lett a táborban. A következő napon a nálam is vakmerőbb Kiss Pál hentes, a barátja és még néhány fiatal – Kék Gyula is – azt találták ki, hogy a szennyacsatornán keresztül próbálunk kimenekülni a táborból. Ez az egyetlen lehetőség. Este nyolc óra körül, amikor kevés mozgás volt az udvaron, leszívárogtunk egy csatornához, amit nappal kiszemeltünk, és kb. négyen, egymást jól ismerő személy leereszkedett a kb. 1,5 m mélyen haladó csatornába, és a Kiss Pál vezetése alatt mászni kezdünk a kb. 50 cm bel méretű csatornában. Úgy 80 m után jött előről a közlés, hogy a csatorna be van rogyva, továbbmenni nem lehet. Akkor még senki sem tudta, hogy csak „az élő” csatornában szabad menekülni, amelyikben folyik a víz. Visszamentünk a helyünkre, és a társaság lefeküdt. Én a mellettem fekvő Gyula barátomnak azt javasoltam, hogy próbáljunk kimászni a kerítésen. Ez öngyilkossággal egyenértékű volt, és Gyula kizárólag azért nem vállalta, mert apját nem akarta otthagyni. Én döntöttem, és tíz óra körül elbúcsúztam a barátom apjától is, majd a sötétben átmentem abba a homlokzaton húzódo emeletes főépületbe, mely előtt kb. hatnyolc méter távolságra volt a drótkerítés. Az ajtóresen figyeltem, hogy a kerítések külső oldalán milyen időköz-

Fotó:Internet

Tulai gulág a Don folyó partján, Sztálingrádtól majd 700 kilométerre

zönként halad el a fegyveres őr, kezében viharlámpával. Mintegy négyórás gondolkodás után – merjek, ne merjek? –, hajnali félhárom körül levet-

tem a cipőmet, és az őr elhaladása után a kerítéshez osontam. Átmásztam az alacsonyabb drótkerítésen, aztán a cipőmet odavittem a magasabb kerí-

tés oszlopához, és azon is átmásztam. Mindezt csak mezítláb lehetett megcsinálni, mert ha a zokni vagy cipő a szögesdróton megakad, és a drót meg-

csörren, akkor mindennek vége. Sikerült. Ott mentem ki, ahol senki sem gondolta volna: a főkapu őrségétől balra 30–35 m távolságra. Szerencsémre vaksötét volt. A kimászás kb. három perc alatt történt. A cipővel a kezembe átszaladtam a laktanya előtt lévő gyakorlótéren, a dohánygyár előtti járdán felbúztam a cipőt, és átmentem a kb. 300 m-re lévő görög katolikus templom kertjébe, ahol a bokrok közt guggoltam úgy háromtól hat óráig. Amikor a cívisek mozogni kezdtek, kijöttem a templomkertből és szürkületig a városban járkáltam, majd a Nagyerdő egyik földútján Józsa irányába mentem. Józsán – a tetvek miatt – az egyik gazda istállójában aludtam, és kora hajnalban, ugyancsak dülőúton hazaérkeztem. A testvéreim még nem voltak ébren, csak a szüleim, és óvatosságból egy hétig a kertünk végében lévő szalmakazalban laktam teljes titokban. Aztán édesanyám elment a nagyon szeretett igazgatómhoz: dr. Sarkadi Nagy Jánoshoz, aki igen megörült, hogy visszajöttem, és december első napjaiban újra elkezdtem iskolába járni. Leérettségiztem, felvettek a Győrffy Kollégiumba, beiratkoztam a gépészmérnöki karra.

Az biztos, hogy a 300 „TÚSZ”-ből talán nyolc-tíz személy jött haza, nekem három ismerősöm: Ungvári Zsigmond, Tövisskes Péter és Borsó Péter. Nagybátyám, Varga Sándor és

Fotó:Internet

Fotó: Internet

unokaöcsém, Monori Gyula az áldozatok között volt. Nem tudjuk pontosan, hogy a többiek hol, mikor, milyen körülmények között pusztultak el. A háború áldozatai lettek. Még annyit: Azt később tudtam meg, hogy menekülésem utáni délelőttön megkezdődött a tábor lakóinak az elszállítása, így azt mondhatom, hogy az utolsó órában szöktem meg. Vakmerő vállalkozás volt, de életben maradtam: Sors bona, ni hil aliud!” (Jó szerencse, semmi más. A szerző.)

Soha nem tértek vissza

A málenkij robot áldozata volt a 46 éves hajdúböszörményi Oláh Barna. Őt 1944. október 28-án hurcolták el kis munkára. Sorstársa és szenvedője volt annak a borzalomnak, amit az elhurcoltaknak meg kellett élniük. Ő 350 ezer magyar honfitársával együtt, soha nem térhetett vissza szeretteihez. A levél írója a debreceni Pavilon laktanyából dobta ki a papírt, s bízott a jó szándékú megtaláló segítségével. Az írás egy „Fegyverkönyv” kitépelt lapján olvasható, melyre eredetileg egy 35-M puskát, annak adatait jegyezték. Birtokunkban van még egy hasonló tartalmú levél, melyet szintén Oláh Barna írt feleségének november 18-án. Ezt a levelet már a vonatból dobta ki. Mindkét írás eljutott asszonyához.

Ezekből adunk most közre szöveghűen egyet. A levél másik oldalán ez olvasható:

„Hadifogoly kéri a szíves megtalálót a címre kézbesítse Oláh Barnánénak

Hajdúböszörmény, Désány I. u. 7-11. Debrecen, 1944. november 18.”

A papír másik oldalának szöveghű közlése pedig ez:

„Drága Anyukám! Mire ezeket a sorokat olvasod valószínű már elvisznek bennünket Debrecenből, hogy hová, nem tudjuk. Ha lesz vonat megyen sorba a szállítás, igaz hogy még csak katonának visznek és úgy bírlék hogy egyelőre a környékbelieket mellőzik, de a gyűjtőtábort itt a Pavilonba kiűrtik. Haza innen eddig senkit nem engedtek a mai napig az otthoni előjárásból sem jött ide senki pedig beengedték volna valószínű. Hogy hová visz, sorsunk nem tudjuk csak a bizonyos, hogy fiatal 14 évestől 65 évesig mindenki itt van, még ha beteg is, és elszállítják akár zsidó, román, cseh vagy magyar, szóval bármilyen nemzetiségű egyaránt. Így arra van kilátás, hogy ahová megyünk ott fognak majd bennünket szétszórni. Remélem, hogy eleresztenek, de már annyit csalódtam, hogy csak a Jó Isten és tebenned tudok csak bízni, azonban nehézség essél kétségbe, ha az Isten erőt, egészséget át egyszer csak hazakerülök hozzád addig nagyon vigyázz magad-

ra és egészségedre igyekezz, amit a sors ránk mért beletörödni. Fogadj magadhoz valakiket a lakásban, vagy ha jobbnak látod, költözz te is el valahová. Talán Bálintéknál. Úgy gondolom, hogy a disznókból, ami most nem kell közzelesen adjon el Bálint bátyád, kérd meg erre, hiszen enni sem tudtok neki adni hacsak Bojti nem hoz. Haza nagyon sokat gondolkodok, keserves sorsotokra, de mivel nem tudom az otthoni állapotokat így még tanácsot sem adhatok jól! Ha innen csakugyan elvisznek levelet sem tudunk küldeni, ha csak olyan földitől aki haza attól nem – mert aki beteg csak eleresztik talán – Egységem jó van, nincs bajom csak a sorsom bánt. – Értesítsd az utcabelieket ammi őket érdeklí, mind együtt vagyunk és lehetőleg így is akarunk maradni.

Tiszteletem a testvéreket és testvéreid azok családját, mielőbbi viszontlátásig sokszor csókollak: Apukád”

Kolymai gulág¹

A kisemberek tragédiája, a nemzet tragédiáját is hordozták, amelyről ebben az országban a kommunisták országlása alatt még beszélni sem lehetett. De eljött az az idő, amikor a kollektív emlékezet is megtisztult, s az áldozatokról nemcsak emlékezünk, hanem exodusukat a

tények közreadásával tesszük örökké. Mert az nem lehet, hogy haláluk elenyéssen a feledésben! S ha Placid –atyával kezdtük, zárjuk is vele a gondolatainkat.

A saját megpróbáltatásairól, a kihallgatásáról a következőket írta: „A kihallgatóm egy jó erőben levő tornatanár volt, az asztalán a pisztolya és egy gumicső. A pisztolyát nem használta, de a gumicsővel olyanokat tudott odaszózni, hogy nemegyszer leestem a székről. Előfordult, hogy elvesszavitték a cellába. Egyszer mosakodásnál levettem az ingemet, és patkóalakú véraláfutásokat találtam a mellkasomon. Nem emlékeztem rá, mitől kaptam. Kiderült, hogy a tolmácsnőm üvegsarkú cipőjének a nyoma, abban az időben ez volt a női divat. Úgy látszik, mikor elájultam, rajtam táncolt. A kihallgatások ugyanis tolmácscsal zajlottak. Az enyém egy hirtelen szőke, kárpátaljai hölgy volt, Eszternek hívták. Olyan hosszan és kacifántosan káromkodni magyarul előtte senkit sem hallottam! A sors iróniája, hogy később találkoztam vele Lembergben, a láger-elosztóban. Jön szembe a tömegben az én szőke szépségem, integet, és mutatja a kezével, hogy ő is tíz évet kapott.”

¹ A rajzot Thomas Sgovio (Olasz bevándorlók fia az Egyesült Államokban nőtt fel Buffalóban. A kommunista érzelmű apa családjával Moszkvába költözött. 1938-ban a fiatal Sgovionak elege lett a szovjethatalomból s kérte, hogy visszatérhessen szülőhazájába. Letartóztatták s Kolymába deportálták. 1954-ben szabadult, visszatért az államokba, s 1997-ben Arizonában halt meg.) készítette, akinek közel húsz hasonló, titokban készült rajza ismert a Kolymai táborról. Ez a hatalmas terület Szibéria északkeleti sarkában található, de valójában nincsenek kijelölt földrajzi és politikai határai. Kolyma annyira különbözik Ázsia más területeitől, hogy leginkább, mint egy egyedi földrészt lehet elképzelni. A távolság, az izoláltság, az éghajlat zordsága, és a nagyon nehéz életviszonyok szigetelték el ezt a megfagyott poklot Szibéria többi részétől. A Szovjetunió népei a gulágon belül is a legborzalmasabb helyének tartották Kolymát. „Kolyma znácsit smert” - Kolyma egyenlő a halállal - így maradt meg a köztudatban.

Varga Gyula

Interjú Balogh Somával

Fotó: Nánási Pál (A TV2 engedélyével)

– *Hogyan kezdődött a zenei pályafutásod?*

– 4 évesen kezdtem el dobolni tanulni Sándor Lászlótól aki azonnal látta bennem a tehetséget. Az évek során Laci bácsi oldalán rendszeres résztvevője voltam a hazai ütős fesztiválok-

nak, rendezvényeknek. 9 évesen nyertem felvételt a debreceni Rock Suliba ahol Tóth Zsolt (PG csoport dobosa) tanítványa vagyok. Ezzel párhuzamosan kezdtem el dobolni Molnár Kristófnál (Mocskok 1 Kölykök dobosa). Kristóf szakmai irányítása mellett jutottam a TV2

Kismenők tehetséggondozó műsor döntőjébe. 2016-tól a világhírű Angel Drums legfiatalabb artistja vagyok.

– *Mi készítetett a tehetségkutató versenyen való részvételre?*

Fotó: Nánási Pál (A TV2 engedélyével)

– Ez egy nem túl izgalmas story. Tavaly decemberben apa az Interneten szörfözött és akkor talált rá a TV2 hirdetésére. Miután felolvasta nekem a felhívást megkérdezte nincs e kedvem elindulni rajta. A válaszom igen volt. A többit már tudjátok és láttátok a TV2-n. Ugyan a versenyt nem én nyertem meg, de jelenleg is 2 éves szerződés van a TV2-vel és résztvevője vagyok a Talent programjuknak is. A Kismenők több résztvevőjével jelenleg is kapcsolatban vagyok. Facebookon és messengeren szoktunk beszélgetni. Juhos Zsófi-val, akivel az elődöntőben szerepeltem, nagyon szoros a kapcsolat. A Singing&Drum keretében zenélünk együtt. Luppinger Attilával a Kismenők gitárosával is barátok vagyunk. Ha nincs a Kismenők akkor nem valószínű, hogy 11 évesen 36 ezer ember előtt léphetek fel a Budapesti Havasi Symphonic Show keretében az Arénában december 10-11-én.

– *Ki a példaképed ezen a területen?*

Fotó: Nánási Pál (A TV2 engedélyével)

–Több is van. A dobosok közül Nicko McBrain az Iron Maiden dobosa. Vele személyesen is találkoztam egy work shop-on München-ben. Ha folytatni akarom a dobosok felsorolását, akkor Mike Mangini a Dream Theater dobosa és Brian Tychi a Whitesnake volt dobosa is a kedvenceim közé sorolhatók. Magyarok közül pedig Fejes Tamás a Tankcsapda dobosa és Kiss Endi a Hooligans dobosa, akik nagyon sokat segítenek a céljaim elérésében és akikkel nagyon jó barátok lettünk. Nagyon sok jó dobos van az országban akiktől tanulni lehet, köztük vannak azok is, akik szintén Sándor Laci bácsitól tanultak dobolni.

–*A dob mellett játszol e valamilyen hangszeren?*
–Tavaly kezdtem el zongorát és zeneszerkesztést tanulni Iván Szandrától, vele nagyon jó barátok vagyunk, de a böszörményi Guinness rekorder Péter Bencével is zenéltünk már együtt és Bence is a barátom.

–*Van-e egyéb hobbid, tevékenységed?*

– Szabadidőmben szeretek kockulni, mint a többi gyerek. X-box-ozom, és sokat járok koncertekre, fesztiválokra. Már nagyon várom a jövő évi Iron Maiden, Guns’N’Roses turné koncertjeit.

–*Az iskola mellett hogyan tudod ezt a tevékenységet folytatni ?*

– Az igaz, hogy elég sokat hiányzom a suliból, de a zene az életem. Sokat pótolok. Még a Kismenők alatt eldöntöttük, hogy nem leszek magántanuló és Tilla is azt mondta, hogy nem szabad kimaradni a sulitól, így a közösségi élményből.

–*Mi a legfőbb álmod, amit ezen a pályán el szeretnél érni?*

– Hú, ez nehéz kérdés. Nagyon sok ismert zenésszel találkoztam már. Biztosan nekem is lesz majd egy vagy több zenekarom. Az a furcsa, hogy amiket célként szertnének elérni a zenészek azokban már nekem volt részem. Szerepeltem az egyik legnézettebb televíziós tehetséggondozó műsorában, a Kismenőkben és a Nagy Duettnben is doboltam. Nyáron a Hooligans koncertjén a Barba Negra Trackban is doboltam. 11 évesen az ország legnagyobb és leglátványosabb zenei showjában zenélhettem Havasi Balázs partnereként a Papp László Arénában. Remélem lesz majd lehetőségem Péter Bence és Iván Szandra után a Bostoni Berklee College-ban is tanulni. Szeretnék majd jó zenész lenni. Bordás Józsi a Dobmánia Tábor művészeti vezetője és Szabó Pista bácsi, a Debreceni Egyetem ütőstanszakának a vezetője szokta mondani ne jó dobos legyél, legyél jó zenész, intelligens muzikus. Hát van még mit tanulnom.

Fotó: Nánási Pál (A TV2 engedélyével)

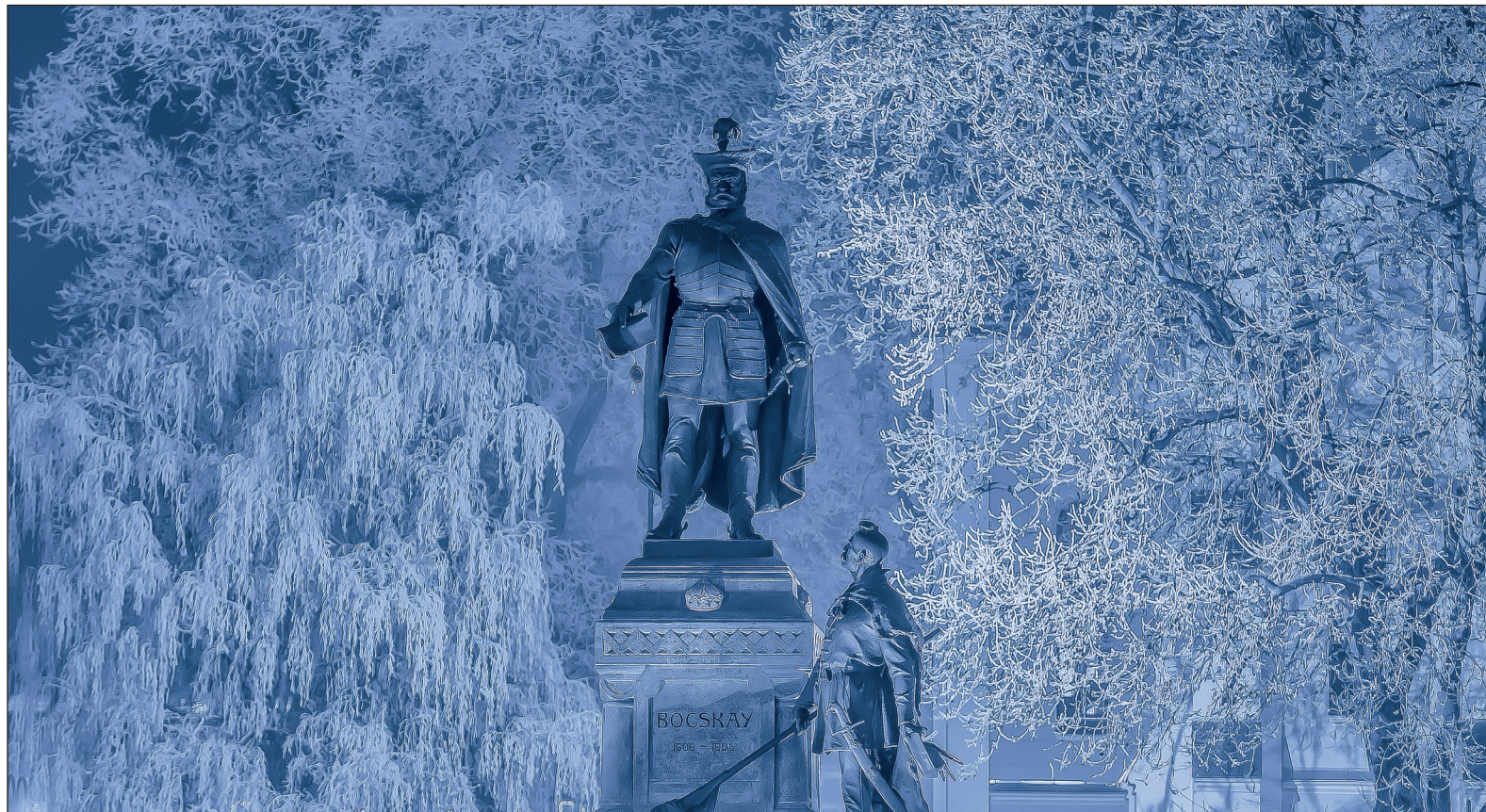

Borók Imre

I. Lipót császár és a hajdúvárosok

Háromszázötven esztendővel ezelőtt, 1666. december 1-jén ismerte el először I. Lipót német-római császár és magyar király a szabolcsi „öreg” hajdúvárosok, Böszörmény, Nánás, Dorog, Haház, Téglás, Polgár és Vámospércs kiváltságait. Ez tulajdonképpen nem volt más, mint a korábbi kiváltságok megújítása, pontosabban újra elismerése azoknak a kiváltságoknak, melyeket a hajdúvárosok Bethlen Gábert és I. Rákóczi György erdélyi fejedelmektől, és II. Mátyás és II. Ferdinánd magyar királyoktól szereztek, kaptak.

„Mikor Várad török hold alatt nyögött”

1660 nyarán, hosszú, 45 napos ostrom után foglalták el a törökök Nagyváradot. Ezzel a foglalással egy újabb, országrésznyi terület került török fennhatóság alá. Olyan vidék került át IV. Mehmed szultán hatalmába, mely eddig még mentes maradt az oszmán befolyástól. Ám a Királyhágótól nyugatra fekvő vidék megtapasztalhatta a török igát.

Az újonnan kialakított váradi vilájet (tartomány) nem oszlott fel kisebb-nagyobb szandzsákbégségekre, hanem egy központból, Váradról kormányozták a teljes területet. Természetesen, mint máshol is, nemcsak a fővárat hódították meg, hanem más, ún. mellékvárat is, ezzel biztosították be a környék békéjét az oszmán-török hódítók. Ilyen mellékvár volt a váradi vilájet terület északról dél felé haladva: Szentjobb és Solyomkő, Papmező és Belényes. Váradot óriási, körülbelül 2500 fős várórség védte.

Legalábbis papíron. A másik négy vár őrsege nem haladta meg az ötszáz fős létszámot sem. A törökök eleve megtervezték, milyen és mekkora őrseget állítanak fel az újonnan elfoglalt várakban. Ez többek között abból is látszik, hogy Szentjobb várának őrseget már azelőtt kijelölték 1660 november 4-én, mielőtt egyáltalán elfoglalták volna magát a várat, 1661. február 14-én!

A vármustra listái így nem valóságos, létező, már működő őrsegeket sorolnak fel, hanem gondosan eltervezett, vágyott várórségeket sorolnak fel.

Csaknem kétezer fős váradi várórséget szerettek volna felállítani. Amiatt is gyanúsak a létszamadatok, mivel 400 gyalogos mellett 400 lovas zsoldos, majd ugyancsak pontosan négyszáz vízi feladatokat ellátó aszab katona és 400 martalóc szerepel benne. Ezeket egészítik ki 400 janicsárral. A harcoló egységek legénysége között kaptak helyet az írkokok és a műszakiak is. Még a török dzsámik és más vallási épületek személyzete is zsoldot kapott, legalábbis a listákon ez szerepel.

Azt, hogy ez egy előre eltervezett, ideális várórség volt, jól mutatja, hogy kevesebb, mint egy esztendővel később, 1661 októberéből fennmaradt egy másik zsoldlista, melyen egészen más létszamadatok szerepelnek. A tervezett négyszáz portai janicsár helyett ekkor mindössze 232 ember szolgált. A gyalogos katonák négyszáz fős testülete helyett mindössze 150 fő kapott zsoldot. A lovasok négyszáz fősre tervezett osztaga 100 embert számlált. Az aszaboknál sem volt jobb a helyzet. Háromszáz vízi szolgálatot

ellátó katona helyett mindössze 120 kapott fizetést. A tervezett száz martalócból mindössze negyven volt hadra fogható. Minden török végvárbán a tüzéretet becsülték meg a legjobban. Ám itt Váradon, a nyolcvan tüzér munkáját mindössze 50 embernek kellett elvégeznie. Így fordulhatott elő, hogy a szépen megtervezett, kétezer fős őrseg helyett mindössze 824 védő kapott zsoldot Várad várában. Természetesen nem ennyien éltek és katonáskodtak a várban, de csak ennyien kaptak zsoldot Isztambulból, a Magas Portától, vagyis a szultáni udvarból.

Szentjobb várában, ez a második zsoldlista 136 ember helyett 78-at sorol fel! Solyomkő várában 56 katona helyett 48-an szolgáltak. Papmező várában 147 védő helyett alig százan lettek elhelyezve. Belényes palánkjára arról nevezetes, hogy egyedül itt tudták feltölteni a tervezett létszámot, 118 főt sorolnak fel benne.

A várakban szolgáló török katonák több mint kétharmada nem is török születésű harcos, hanem Boszniából és a Balkán-félszigetről származó délszláv, rác vagy oláh harminia volt. Minden várban akadt egy-két olyan ember is, aki magyar létére szolgálatot vállalt az oszmán végházban. Legtöbbjük vagy közönséges martalóc és útikalauz volt, vagy pedig valamilyen komoly szaktudással rendelkezett (tüzér volt, ács volt, zenész volt, stb.) Ilyen mesterembereknél még az iszlám vallás felvétele sem volt követelmény!

A legkisebb várban is akadt török dzsámi és épült fürdő, ezeknek a személyzetét Isztambulból, az oszmánok fővárosából helyezték át, sőt onnan is kapták fizetésüket.

„Kígyót evett a kígyó, hogy sárkány lehessen”

II. Rákóczi György erdélyi fejedelem a szászfenesi csata után bekövetkezett halála 1660-ban véget vetett egy évszázados magyar ábrándnak. Annak, hogy Magyarország, az Erdélyi Fejedelemségre támaszkodva, nemzeti összefogással, újraegyesítheti a Magyar Királyságot. Rákóczi halála után, még évekig küzdöttek egymással a különböző jelöltek. Hol az oszmánok ültettek egy fejedelmet Erdély trónjára, hol a Habsburgok. Ám kivétel nélkül mindegyik legfeljebb vazallus lehetett. Báthory István, Bethlen Gábor hatalma, önállósága nem térhetett már vissza.

Sem Rhédey Ferenc vagy Barcsay Ákos fejedelem töröktől való függése, sem Kemény János fejedelem Habsburgokhoz való hűsége nem biztosíthatta azt a nyugalmat, biztonságot, melyet az erdélyiek reméltek volna. Török és tatár csapatok többször is feldúlták a kincses Erdélyt, rengeteg várost és falut felégették, elpusztítottak. Az embereket sem kímélték, kortársi becslések szerint legalább száz ezer erdélyit török fogságba hurcoltak el a pusztító török és tatár hadak. Ráadásul az erdélyi fejedelemségre pályázó jelöltek gyakran egymás ellen is küzdöttek, idegen csapatokat bevétve vetélytársaik ellen. Ahogy ezt egy egykorú erdélyi mondás rögzítette is: „Kígyót evett a kígyó, hogy sárkány lehessen, de nem akart megszületni a sárkány, sehogy sem!”

Végül Apafi Mihályt nevezték ki az oszmánok Erdély fejedelmévé.

Csak hogy miféle hatalom volt a kezében? Hiszen odaveszett Nagyvárad, éppen úgy, mint Lugos és Karánsebes vára is. A török egy új vilájetet, tartományt alakított ki magának, Erdély testéből. A váradi pasák egészen a Királyhágóig adóztatták az egykori fejedelemségi területeket. S még örülhettek a kolozsváriak, a fejedelmi székváros lakói, ha nekik nem kellett adózniuk a váradi pasának. A pasának ugyan nem fizettek, ámde a török adó összege, melyet addig is behajtottak Erdélyből, megtízszereződött. Olyan vazallusi függésbe kényszerült a fejedelemség, mint addig Havasalföld és Moldva.

I. Lipót, mint magyar király

Különös alakja történelmünknek I. Lipót magyar király, aki 1658 és 1705 között uralkodott. Nála hosszabb ideig, csak Zsigmond és Ferenc József ültek a trónon. Lipót uralkodása, ez a kétnemzedéknyi eltelt idő döntő változásokat hozott Magyarország történetében. Elegendő, ha csak arra gondolunk, hogy az ő regnálása alatt úttértek ki Magyarországról, több mint százötven év után a törököket. Tizenöt esztendő, folyamatos felsza-

Fotó: Internet

badító háború során, csapatai a Mohács előtti Magyarország szinte teljes területét felszabadították. 1526 óta, vagyis a független magyar Királyság veszte óta először, újraegyesítette a különvált országrészeket.

Ám mégsem nevezzük őt Felszabadítónak, vagy éppen Újraegyesítőnek, ahogy szerencsésebb uralkodótársait. Hiszen nem uralkodni akart Magyarországon, hanem leigázni, uralma alá hajtani. A török uralom alól felszabadított országot meghódított területként kezelte. Ausztria európai nagyhatalom lett. Megerősödött az abszolutizmus. Központosította a birodalmat, a magyarokat is a birodalom részeként kezelte.

Lipót 1640-ben született, másodszülött fiúként. Apja, III. Ferdinánd egyházi pályára szánta őt. Gondos nevelést kapott, kitűnő tanárai voltak. Sokat kellett tanulnia, bár nem nagyon szerette, kevés kedve volt hozzá. Mint sok Habsburg, valódi nyelvtelenség volt: anyanyelve, a német mellé hamar megtanult latinul és olaszul, spanyolul is, ám a francia nyelvet nem kedvelte, sőt azt sem tűrte el később, hogy udvarában ezen a nyelven beszéljenek. Nem volt benne semmilyen nemzeti érzés, saját magát internacionális, nemzetek feletti uralkodónak tartotta.

A klasszikusokat kiválóan ismerte, tájékozott volt a történelmet és az irodalmat illetően. A természettudományok közül leginkább a csillagászat érdekelte őt. Ugyanakkor babonás volt. Hitt az aranycsinálásban és az alkímiában, a csodákban és a jóslásban. Ezt a szédelgők és a kalandorok gyakran ki is használták ám.

Ami még ennél is jobban vonzotta, az nem volt más, mint a zene. Tehetséges muzikusnak számított, sok hangszeren játszott, még a zeneszerzés terén is sikeresnek bizonyult, nem egy műve aratott megérdemelt sikert zenész körökben.

Napirendje előre meghatározott volt, szabályos. Minden tevékenységét az előírt időben végezte el. Könnyen felfortyant, de nehezen bocsátott meg. Ellenfelei nyárspolgárnak tartották, olyan kishivatalnoknak, aki véletlenül lett uralkodó.

Jellemének másik fontos része mély valóságossága volt, hitbuzgalma valóban példásnak számított. Am felekezeti, hitbeli kérdésekben római kato-

likus hite miatt soha semmilyen megegyezésre, kompromisszumra nem volt hajlandó. Minden más vallással szemben hihetetlenül elfogult volt. Az ellenreformáció legnagyobb híve volt a birodalomban. Mindig inkább pap volt, semmint uralkodó.

Lipót magánéletét az egyszerűség fejezte ki. Ennek ellenére, vagy éppen emiatt, mindig többet költött az udvartartás, mint amennyi a bevétele volt. A költségvetésben mindig is hihetetlen zűrzavar és lelkiismeretlenség uralkodott. Lipót állandó pénzsűkében szenvedett. A korrupció miatt a császár szegény maradt, csak a tisztviselői gazdagodtak meg. Talán ez is motiválta a rengeteg vagyon-

elkobzást, melyet az ellene lázadókkal szemben alkalmazott.

Jelleme természetesen változott, nagy a különbség az ifjú és az érett férfiú, no meg a korán elagott uralkodó között. Emberismerete azonban nem volt valami fényes, ha egyszer valakit megkedvelt, tűzön-vízen keresztül kitartott mellette, Föltétlenül bízott bennük, ragaszkodott hozzájuk görcsösen. Politikusai és diplomatái általában harmadnegyedrangúak voltak. Képesség és jellem terén nem mindig makulátlanok. Előkelő állásukat nem mindig hálták meg neki, mint ahogy Lobkowitz és Kollonich sem.

Hadvezérei és katonatisztszjei terén azonban határozottan szerencséje volt. Olyan kiváló katonák voltak a főparancsnokai, mint Montecuccoli és Savoyai Jenő herceg, Lotharingiai Károly és Bádeni Lajos őrgróf. Amde a kisebb parancsnokok és tábornokok között is rengeteg jó katona volt:

Souches, Spankau, Spork, Strassoldo, Schultze, Caprara, Caraffa, Cobb, Veterani, Vaudemont. Ezek közül nem egy a magyar történelemben is híres, sőt hírhedt lett. Igaz, ezek a külföldi kíméletlen és erőszakos kalandorok és elvtelen zsoldoskatonák, hitvány sőt elbizakodott szerencsekatonák, inkább önkényeskedéseik és kegyetlenkedéseik, a pénzsovárságuk miatt lettek nevezetesek, mint bátorságukról. Lipót ódzkodott az önálló döntésektől, irtózott a gyors, váratlan határozatoktól.

A vasvári béke következményei

Az 1664. augusztus 10-én, húsz esztendőre megkötött vasvári béke minden magyart felháborított, pártállástól vagy vallási meg-

győződéstől függetlenül. Valóban országos felháborodást okozott.

Hiszen augusztus 1-jén, Montecuccoli és csapatai, Szentgotthárd határában hétórás, kemény küzdelem árán hatalmas győzelmet arattak Köprülü Ahmed nagyvezír csapatain.

Minden remény megvolt rá, hogy a folytatódó szövetséges hadjárat során visszaszereshetik az addig elveszített Érsekújvárt és Nagyváradot is. Ehhez képest váratlanul, alig tíz nappal később, megkötötték a békét. A császári diplomácia nem aknázza ki teljesen a lehetőségeket. Csak azt szerették volna, hogy minél hamarabb békét köthessenek. Így találkoztak a szultán és a császár érdekei. A békeszerződés húsz esztendőre kötött meg.

A megegyezés lényege röviden összefoglalható: Mind a két fél megtartja azt, ami éppen a kezében van. Így maradt Érsekújvár és Nagyvárad török kézen. Zrínyiújvár lerombolása érvényben maradt, éppen úgy, mint a Bihar megyei Székelyhíd is. Mind a török, mind a német katonaság kivonul Erdélyből. Lipótra visszaszállt a két vármegye: Szabolcs és Szatmár. A török birtokában maradt Lugos, Karánsebes, Jenő. Ezzel szemben, Érsekújvártól nem túl messze felépülhetett egy új királyi végvár: Lipótvár, melyben csak és kizárólag német őreg tanyázhatott.

Lipót a vasvári békekötés után így megszabadulhatott a francia segélyhadaktól, és a protestáns Brandenburg kéretlen szövetségétől is. Nyugalmat óhajtott, mivel házasodni készült.

A vasvári békét a magyarok közt a legnagyobb felháborodás fogadta. Tiltakoztak ellene az ország legmagasabb méltóságai is, többek között Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér, ez idő tájt a horvát bán; öccse, Zrínyi

Péter későbbi utóda a tisztségben; Wesselényi Ferenc gróf, a nádor; Lippay György, az esztergomi érsek; Nádasdy Ferenc gróf, az országbíró; Frangepán Ferenc gróf. Magyarország közvéleményei is velük értett egyet, és nem az uralkodójával.

A vasvári béke következtében két új török tartomány épült ki, olyan területekkel, melyek eddig még nem szenvedték meg a török megszállást. Érsekújvár viláje (tartománya) szinte teljesen kettévágta a királyi Magyarországot. Még a kapcsolattartás is jócskán megnehezült, sokkal nagyobb lett kerülni az oszmán portyák miatt, mint addig. Számos egyházi és világi birtok is az oszmánok hatalmába került.

Minek volt köszönhető ez az országos felháborodás?

Szerepet játszhattak a tiltakozásban és az elutasításban a következő tényezők:

- A békét a magyarok feje felett kötötték meg.
- Meg sem kérdezték a magyarokat, mi a véleményük róla.
- A törökök, vereséget szenvedtek a csatamezőn, de győzelmet arattak a diplomáciában.
- A magyarok úgy érezték: két, velük szemben ellenséges hatalom osztozkodott az ő bőrükre.
- Lipót így már nem lehetett a törökellenes felszabadító háború egyetlen vezére, legfeljebb egy nemezközi koalíció egyik láncszeme.
- Az ország úgy érezhette, húsz esztendővel meghosszabbodik Magyarország török bekebelezése.
- Az ország felszabadítása, újraegyesítése szinte reménytelen messzeségbe tolódott.

- Egészen nyíltan szét lett választva a német-római császár és a magyar király érdeke, holott ugyanaz a személy töltötte be mind a két méltóságot.
- A rendek országos sérelmei s a nemzet jövőjéért való aggodalmuk, a vármegyék tiltakozásai és a magán kárvallások minden dühe összegződött, és a vasvári békét, s Lipótot okolták ezekért.
- Külföldön, egész Európában is megütköztek a gyors békekötésen. Meghunyászkodásnak értékelték a török előtt. Így mondták: „a Török Porta legjobb barátja a bécsi udvar”. Ezt természetellennek és egészségtelennek vélték.

Természetesen azt senki sem láthatta még előre, hogy a török uralom elleni felszabadító háború nem kevesebb, mint tizenöt esztendőig tart majd. (1683-1699). Azt sem lehetett előre tudni, hogy a Német-Római Császárság egyedül nem, csak széles európai összefogással tudja kiverni Magyarországról az Oszmán Birodalmat. Ebben a Szent Szövetségnek elkeresztelt alkalmi törökellenes konföderációban, mások mellett olyan hatalmak is részt vettek a Habsburgokon kívül, mint Velence és Lengyelország, Oroszország.

„Eb a török, kutya a német, s ezek ketten elemésztenek minket”

Így fogalmazták meg a hajdúk véleményüket, az eseményeket látva. A szabolcsi „öreg” hajdúvárosok az 1660-as Szejdi-járás után elsősorban arra törekedtek, hogy addig megszerzett kiváltságaikat másokkal is elismertessék. Jól jellemezte a megváltozott körülményeket, hogy a Szejdi-járás után csak három esztendő múlva, 1663-ban hajtottak fel szarvasmarhákat, Pozsony piacaira. Amikor erre rákérdeztek, azt felelték, hogy a „török féjelme” miatt nem mertek a régi, megszokott útvonalon haladni, csak nagy kitéréssel.

Első feladatuk az újjáépítés volt, a dúlás okozta anyagi károk megszüntetése. Házaik, kertjeik mentek tönkre a törökök és tatárok portyái miatt. Ezeknek az újjáépítésével, újratelepítésével szinte egyszerre végeztek el erődítései felépítését is. Sőt, még arra is akadt gondjuk, erejük, szándékuk, akaratauk, hogy református hitüket gyakorolhassák. Templomaikat és istenházaikat, sőt még iskoláikat is újraalapították a hajdúvárosiak. Embervesztéseik pótlása sem volt könnyebb feladat. Ámde szívós, makacs következetességükkel ezt is sikerült megoldaniuk, főként a Hódoltságból a hajdúvárosokba szökött jobbágynepek révén. A zavaros helyzetben a vasvári béke megkötése hozott valamennyi stabilitást.

Ebben a békeszerződésben rögzítették azt is, hogy Szabolcs és Szatmár megyét az Erdélyi Fejedelemségtől ismét megszerzi a Magyar Királyság uralkodója, I. Lipót.

Az a három hatalomtól való egyforma távolságtartás, mely addig jellemezte a hajdúvárosiakat, megszűnt. Hiszen az Erdélyi Fejedelemség ereje végtelenen megcsappant. Ráadásul Várad elestével, az oszmán hatalom fenyegetése sokkal közelebb került, jóval fenyegetőbb volt, mint addig. A törökök a vasvári béke 1664-es aláírásával sem tettek le arról a szándékukról, hogy közvetlenül hódoltassák a bősörményi és más hajdúvárosok lakóit. Bősörménynek, éppen úgy mint a többi hajdútelepülésnek állandóan figyelnie kellett, nem közelednek-e török portyák. Ez hírszer-

zési és hírtovábbítási riadólánc alkalmazását tette szükségessé. Természetesen a hajdúvárosok népe is részt vett a magyar királyságbeliek török elleni portyázásában. Ez a török fenyegetés hozta közelebb egymáshoz a szabolcsi, „öreg” hajdúvárosokat, és tette szükségessé a Hajdúkerület megalakítását is.

Mindemellett a Magyar Királyságban, de az Erdélyi Fejedelemségben is, még mindig komolyan számoltak a hajdúvárosok katonai erejével, tapasztalatával. A hajdúvárosokhoz legközelebb a kassai főkapitányság feküdt. Ezen keresztül tartottak kapcsolatot egymással.

Épp emiatt, két kényszerhelyzetbe került résztvevő kötött egyességet 1666. december 1-jén. Lipótnak királynak szüksége volt a hajdúvárosiakra a Tiszántúlon. Hiszen csak így gátolhatta meg, hogy a török apránként be ne hódoltassa még őket is. Velük támogatókat szerzett magának, ahelyett, hogy ellenségeivé tette volna őket. Kényszerhelyzetben volt, hiszen a vasvári béke után, minden magyar támogatójára szüksége volt.

A hajdúknak szintén szükségük volt Lipótra, hiszen ők igazán tisztában lehettek vele, hogy mennyit is ér a Szejdi-járás pusztításai után az ő katonai erejük. Kényszerhelyzetben voltak ők is, hiszen addigi, jól kiegyensúlyozott életüket, a megváltozott hatalmi helyzet miatt, már nem folytathatták volna tovább ugyanúgy. Kiváltságaikat csak úgy őrizhették meg, ha minden politikai és katonai hatalommal elismertették, mely őket fenyegethette. Annál is inkább szükségük volt erre, hiszen Szabolcs vármegye már 1666-ban adó fizetésre, porció lerovására próbálta meg őket szorítani.

„Szabadságunk nem csak addig tartott, míg a kard oldalunkról le oldatott”

A kuruc mozgalom létrejötté, harcai igazán csak szorult helyzetbe hozta a hajdúvárosok

lakóit. Ahelyett, hogy támaszkodhattak volna az új hatalomra, védekezniük kellett a kurucok adóztatási kísérletei ellen. Amelyik hatalom birtokolta Bősörményt, az birtokolta a hajdúvárosokat is. Az addig három hatalom (a törökök, a magyar királyságbeliek, az erdélyiek) mellé immár felsorakoztak a kurucok is. Ráadásul a hajdúvárosok területe is hadszíntérré változott.

Többször előfordult, hogy a kurucok, vagy éppen a labancok szét dúlták, felgyújtották, megadóztatták, felprédálták, megostromolták a hajdúvárosokat.

Már 1672-ben, a korai kuruc mozgalom vezérei, Petrőczy István, Szuhay Mátyás, Szepessy Pál hódoltatták a hajdúvárosokat. Visszacsapásképpen, később Barkóczy István kállói kapitány térítette vissza a hajdúkat Habsburg-hűségére.

1675-ben a kurucok Bősörmény alatt vereséget szenvedtek a labancoktól. Annál is inkább így volt ez, mivel Cobb császári generális alaposan megerősítette Bősörményt, árokkal és földbástyákkal látta el.

Thököly Imre és kurucok megpróbálták a maguk oldalára állítani a hajdúvárosokat, így Bősörményt is. Am más, többet nem kínálhattak nekik, mint addigi kiváltságaik elismerését. A hajdúvárosiak emiatt inkább közömbösen vagy éppen ellenségesen viselkedtek. Mindig az éppen erősebbnek vélt hatalom mellé álltak. Semmiféleképpen sem bizonyultak odaadó kuruc híveknek! 1677-ben még vissza is verték Bősörmény alatt Thökölyék támadását. Néhány esztendő múlva, 1681-ben azonban már nem bírták ezt megcselekedni, ekkor a kuruc király és csapatai elfoglalták Bősörményt.

Amint megtehették, a hajdúvárosiak 1687-ben, ismét megerősítették Lipót császárral, magyar királlyal korábban megszerzett kiváltságaikat, jogaikat.

Balla Zoltán

A világ leggyorsabb kezű zongoraművésze

Fotó: Péter Bence Facebook

Péter Bence (debreceni születésű, de ősei révén Hajdúböszörményhez szorosan kötődő) zongoraművész, zeneszerző és hangmérnök a számítástechnikai világ dupla felfedezettje.

Először 2012. január 14-én Debrecenben, a Város Bálján szerzett magának nemzetközi hírnevet, ahol egy perc alatt 765 hangot ütött le egy Bösendorfer zongorán. Kísérletével az addig érvényes Guinness rekordot is túlszárnyalta, melyet 2011-ben – szintén zongorán – egy indiai-amerikai zenész Sai Manapragada állított be, aki 669 hangot tudott megszólaltatni hatvan másodperc alatt. Másodszor akkor figyelt fel rá igazán a zenei világ, amikor Michel Jackson amerikai popcsillag Bad című slágerét átdolgozta és 2015. június 25-én az általa előadott mű házi videóját (Jackson halálának éppen hatodik évfordulóján) feltöltötte a világhálóra. Szinte percekben belül jött az átütő siker: frenetikus zongorajátékára közel 17 millióan csodálkoztak rá a Facebook-on. Magyar előadóművészt, még soha ennyi „rajongó” nem ismert meg ilyen gyorsasággal. Az átdolgozás „legalább olyan jó, mint az eredeti.” – mondta róla Ellen DeGeneres, Amerika legkedveltebb televíziós szórakoztató műsorának vezetője, aki a produkciót azonnal kipoztolta a honlapjára.

A hirtelen jött hírnév azonnal felgyorsította és felbolygatta Péter Bence életrendjét. Meghívások tömkelegével „bombázzák”. Számtalan felkérést kapott és kap a világ különböző tájairól. Koncertezett már Kínában, Ausztráliában, Franciaországban, Oroszországban, Ausztriában, Németországban és Libanonban. Las Vegas is kegyes lett hozzá: állandó szereplési lehetőséget ajánlott fel számára. Mosolyogva mondja: a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában érezte, a kreativitásának nem szabad, hogy határt szabjon egy-egy zenei stílus szabálya, kerete. Már akkoriban elkezdett benne lázadni valami.

Az ez év szeptember 5-én huszonötödik születésnapját ünnepelt zongoraművész kedves alakja városunknak, aki – ha itthoni szabad órái engedik – ugyanolyan örömmel és lelkesedéssel kerékpározik a főutcán vagy a gyönyörű varázsolt Bocskai téren, mint bármelyik böszörményi társunk, csak más belső ritmusra.

Pörgessük fel életed lapjait a Hajdúsági Tükör olvasói előtt! Mikortól számítod első zenei, egyáltalán zongorás megnyilatkozásodat? Hol tanultad a zongorázás alapjait?

Kétévesen már zongorához ültem egy, a nagymamáméknál ma is lévő pianinóhoz, háromévesen egyszerű dallamokat játszottam hallás után, ötéves koromtól pedig már hivatalosan is zeneiskolába irattak. A böszörményi Bartók Béla Zeneiskolában tanultam Vass Krisztina és Harsányi Lászlóné (Timi néni) tanítványként. Sok szép emlékem fűződik hozzájuk.

Ki nyitotta fel kisgyerek szereidet Mozart és Chopin művészetére? Ők milyen hatással voltak a zenei fejlődésedre?

Szüleim sokféle zenét hallgattak, több klasszikus lemez is volt otthon, ezeket én is gyakran hallgattam. Így lett akkor a két kedvencem Mozart és Chopin. A zeneiskolában mindig tőlük akartam új darabokat tanulni. Volt, hogy még titokban, hallás után is megtanultam például Chopin Perc keringőjét vagy Mozart Török indulóját, amelyeket kezdő zongoristáknak nem is szoktak feladni, de én mindenáron meg akartam tanulni olyan gyorsan játszani, mint ahogy az a felvételeken szólt.

Milyenek voltak a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában eltöltött évek?

Nagyon szerettem a Kodályba is járni, a kis létszámnak köszönhetően jól lehetett közösséget építeni. Ekkor kezdett bennem lázadni valami, egyre nehezebbemre esett azt gyakorolni, amit kértek, elkezdtem kacsintgatni Amerika felé, a filmzene és a popkultúra felé, és már akkor tudtam, hogy a klasszikus zene-tanulást biztosan nem szeretném folytatni az egyetemen. Éreztem, hogy a kreativitásnak nem szabad, hogy határt szabjon egy-egy zenei stílus szabálya, kerete, limitjei, szerettem volna magamnak felfedezni, hogy mennyi mindenre képes a zene és mi mindenre vagyok képes én magam is. Ott lettem kezdő „lázkodó”.

Tizenöt évesen komoly megmérettetésen estél át, hiszen a Békéscsabai Országos Zongoraverseny döntőse lettél. Húsz évesen (a Cserhát Művész-kör országos pályázatán és a My Great Film zenei pályázatán) egy-egy első helyezéssel is büszkélkedhettél. Mit jelentettek számodra ezek az elismerések?

Nem túl sokat. Ott és akkor biztos meg volt ennek a helye és miertje, de ha most bárki megpróbálna rávenni, hogy bármilyen versenyben vagy tehetségkutatóban vegyek részt, biztos nem tenném meg. Az emberek annyira különbözőek (és nyilván egyformák is), hogy objektíven két művészt soha nem lehet igazán összehasonlítani. Inkább a tegnapi magammal szeretek versenyezni, azért, hogy ma még jobb legyek abban, amit csinállok.

Az előbb említett klasszikusokon kívül a filmzene felé irányult figyelmed – különösen John Williams munkássága keltette fel az érdeklődésedet. Kérlek, beszélj arról, konkrétan mi inspirált erre?

Fotó: Péter Bence Facebook

Hans Zimmer társaságában

Én is rabja lettem olyan filmművészeti ikonikus alkotásoknak, mint a Star Wars, vagy a Jurassic Park, vagy akár Harry Potter. A különleges bennük és talán a sikerükben is, hogy mindnek John Williams írta a zenéjét. Nem tagadom: akkoriban ezekkel a zenékkal keltem és feküdtem, és ez volt az, ami igazán arra inspirált, hogy filmzenét tanuljak a Berklee-n. Az meg egyenesen életem egyik legszebb pillanata volt, amikor John Williams boston-i koncertjén élőben vezényelte műveit és én ezt az első sorból hallgathattam. Az egyik zongoratanárom – aki a Boston Popsban játszott –, elintézte, hogy koncert után találkozhatassak a mesterrel, erről több közös kép is készült.

Volt-e ajánlód (pénzügyi támogatód) vagy saját elhatározásodból jelentkezted 2010-ben a méltán híres bostoni Berklee College of Music-ba? Milyenek voltak ott a szemeszterek? Ki volt a témavezető tanárod és miféle új ismereteket nyújtott a fejlődésedhez?

Saját elhatározásból jelentkeztem, az iskolától kaptam egy nagyon magas ösztöndíjat is, amit az Nemzeti Kulturális Alaptól kapott támogatásom egészített ki, e nélkül nem lett volna lehetőségem kint tanulni. Zongoratanáromtól Vadim Neselovskyitól rengeteget tanultam, főleg improvizációban. Filmzenei tanárom nagyon sok volt, de ez főleg azért, mert rengeteg különböző órára voltak felbontva a filmzene szak kurzusai. A mozgóképre vezényléstől a stúdió munkálatokig mindent megtanultunk.

Gondoltad-e – akár álmodban is –, hogy Michael Jackson Bad című slágerének feldolgozása, illetve az erről készített és internetre felrakott házi videód ekkora ismertséget hoz számodra?

Ehhez a dalhoz egy nagyon profi videót akartunk forgatni, ami végül időhiány miatt nem jött össze. Mindenképp június 25-én akartuk megosztani, Jackson halálá-

nak évfordulóján. Szinte az utolsó pillanatban csináltuk ezt a nyers házi videófelvételt, de teljesen tudatosan, hátha egy kimunkált kliphez képest többen megnézik. Ez a stratégia azóta is jól működik. Am álmodban sem gondoltam arra, hogy ez ilyen gyors és ekkora nézettségi sikert fog hozni számomra.

Melyik volt az eddigi legemlékezetesebb külföldi meghívásod és miért?

Az idén nyáron volt egy fellépésem Bordeaux mellett Franciaországban. Egy nagy szimfonikus zenekarral az óceán partján a homokba épített gigászi szabadtéri színpadon saját tízperces, Michael Jackson átiratomat játszottuk el ötvenezer embernek – a koncert záró produkciója volt egyben. Ez felejtetetlen élmény. Ha rágondolok, nagy boldogságérzés tölt el.

A rajongóid sokáig fognak emlékezni az ez év márciusának idusán rendezett, „Hangok forradalma” című dupla hangversenyre, melyet a Városi Ifjúsági Fúvószenekarral közösen adtatok. Most, hogy ennyi világra szóló meghívásnak kell eleget tenned, mikor jut legközelebb időd arra, hogy Böszörmény közönsége ismét láthasson, hallhasson a Sillye Gábor Művelődési Központ és Közösségi Ház színpadán?

Azt ugyan még nem tudom, hogy egy teljes koncerten mikor fogok az itthoni közönség elé állni, de most december 11-én Szentpéteri Csilla vendégeként egy adventi koncerten fogok játszani egy-két számot a Sillye Gábor Művelődési Központ színpadán.

Mennyire sűrű a naptár-bejegyzésed 2017-re és 2018-ra? Tervezel-e újabb lemezkiadást?

Ilyenkor ez még nagyon képlékeny, de sok koncertem lesz külföldön Marokkótól a Maldív-szigetekig. Van, hogy már több évre előre le vannak kötve időpontok, viszont muszáj időt szakítanom, hogy befejezzem az új leme-

zem, melynek stúdió munkálatai nagy részével épp a napokban lettem kész és ez még rengeteg munkával és előkészülettel jár. Jövő tavasszal ez az album mindenképp megjelenik.

Honnan jönnek az inspirációid, mi vált ki benned zenei motívációkat, kompozíciókat? Nyugodt alvó vagy? Van-e gyakran alvás közben zenezsongás a fejedben?

Fotó: Péter Bence Facebook

Improvizáció

Főleg késő este jön minden ötlet, éjszakai bagoly üzemmódban. Sokszor csak azon veszem észre magam, hogy már világosodik, én meg még nem vagyok álmos és özönlenek a zenei frázisok a zongorámnál.

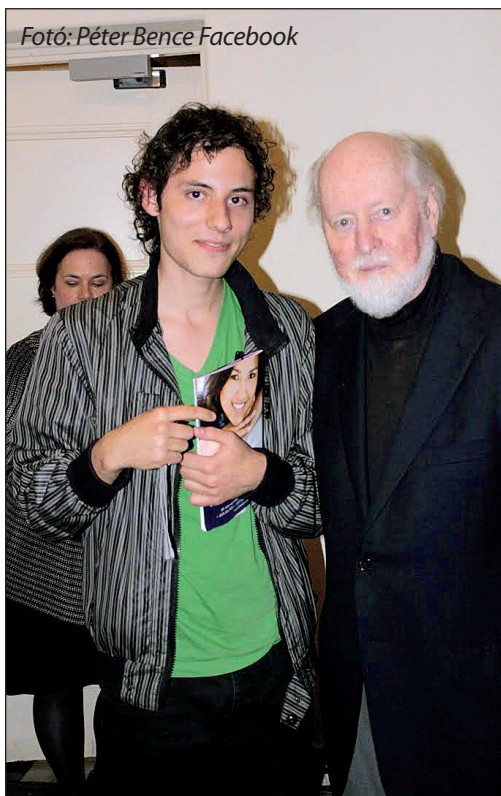
A zene tölti ki a mindennapjaidat – ez a bobbid és a hivatásod is. El tudod-e képzelni az életedet zene nélkül egy lakatlan szigeten?

Egy szép napsütötte mediterrán vagy trópusi szigeten, ahol nincs tél és a tenger látványa fogad minden reggel, akkor mindenképpen. Bár valószínű, egy-két hét múlva nagyon el kezdenék unatkozni zene nélkül.

A Hajdúsági Tükör olvasói és szerkesztősege nevében köszönjük az interjút és – a születésnapod okán is – sok sikert és boldog eseményeket kívánunk a világ minden kis és nagy zenei színpadán.

Köszönöm a lehetőséget. Kellemes karácsonyi ünnepeket és nagyon boldog újévet kívánok én is minden böszörményi barátnak és zenekedvelőnek.

Fotó: Péter Bence Facebook

John Williams-szel

Balla Zoltán

Csillag fényezett

Csillag fényezett
karácsonyi ének

Balla Zoltán

É - gi ma - gas - ság - ban csil - lag fê - nye - zett.
Bet - le - he - mi já - szol - ban kis - ded szü - le - tett.
Is - ten bá - rány - ká - ja: Jé - zus a ne - ve.
Má - ri - a kar - já - ban csil - log két sze - me.

Apja József nézi kedves mosolyát.
Áhítattal kéri az Ő szent Fiát.
Aludj békességben, álmodj szépeket.
Oly' régóta vártunk közénk Tégedet.

Isten teremtménye: Világmegváltó,
népek nagy Reménye – így igaz a szó.
Bűneinket róni jöttél el hozzánk.
Üdvösséget szólni lettél koronánk.

Gáspár, Menyhért, Boldizsár megcsodálták őt.
Meváltó, Meváltó, Te vagy szép jövőnk.
Hírét vitték nyomban négy égtáj felé.
Elterjed a jó hír, csendes lett az éj.

Betlehemi jászolban kisdéd született.
Égi magasságban csillag fényezett.
Kétszer ezer éve látták a csodát.
Atya Isten küldte Meváltó Fiát.

Öröklét Reményünk újból várunk rád.
Imára borulunk, esdeklünk hozzád.
//:Hozz új békességet, hozzád új csodát.
Örök fényesség lesz a szent koronád.://

Hajdúböszörmény, 2016. november 29.

Kovács Ágnes fotókiállítása

„A művész nő nyilatkozatában elmondta, hogy a kiállítás címét - *A Csend szava* - Thomas Merton keresztény író, trappista szerzetes egyik kötetének címe ihlette.”

„Munkája során akkor tanult meg látni és láttatni a szakmai fogások és sok-sok gyakorlat során.”

A kiragadott idézetek id. Varga Gyula megnyitó beszédének részletei, amelyek a művész nő szülőfalujában Geszteréden debütáló kiállításának megnyitóján hangzottak el.

